

Türk edebiyatına kendi giren köylü... *

Elk. Elo.Müh. Ulaş Birgör
ulas.birgor@emo.org.tr

Burdur, Yeşilova Akçaköy'de doğdu **Fakir (Tahir) BAYKURT**. Köyde orak mevsimi olduğundan 1929'da, 15 Haziran olarak geçer kayıtlara. Ona savaşlarda vurulup geri dönmeyen amcasının adı "Tahir" verilir. Küçük yaşta babası ölen Tahir, Nazilli'ye dayısının yanında çalışmaya gelir, o günlerini bir söyleşide şöyle anlatmaktadır Fakir BAYKURT; "Bir kanal açıp Menderes'ten su bölmeye çalışan mühendislere su taşıyorduk. Mühendislerin yaşamına imreniyordum. Düşündüm okuyarak yaşamımı yükseltebilirim. II. Dünya savaşı yıllarıydı, Almanların Yunanistan işgalinden kaçıp gelen delikanlıların ağlamalarını görünce kesin karar verdim okumaya. Dayım askere alınınca Akçaköy'e döndüm. İlkokulu bitirdim. **Gerçekten yer demir gök bakırdı halimiz.** Köy Enstitüsünde kendimi buldum, akıl fikir balığ oldum."

ENSTİTÜ VE İLK ÖĞRETMENLİK YILLARI

O'nun için 1943'de girdiği Gönen Köy Enstitüsü; okudukları kitaplar sığsın diye ceplerini büyük yaptıkları giysileri kendilerinin diktiği, kızların atölyelerinde erkeklerin yapılar da çalıştığı, akşamları eleştiri saatleri, sabahları halk oyunlarının olduğu, Nazım, Gorki, Panait İstirati okunan bir eğitim, aydınlanma okulu adeta. Hasan Ali Yücel ve Hakkı Tonguç'un (Fakir BAYKURT ikinci çocuğuna Tonguç ismini koymuştur) büyük emeklerle var ettikleri Enstitüler "solculuk" yapıyor gerekçesiyle zamanla ezberci, geleneksel bir eğitim anlayışına sokularak 1954 yılında kapatılır.

Enstitü yıllarında şiir ve yazın çalışmalarına yönelen Fakir BAYKURT, 19 yaşında öğretmenlik yapmaya başlar. İlk yıllarında Vedat Günyol, Abidin Dino, Bedri Rahmi, Peride Celal, Bülent Oran gibi isimlerle mektuplaşma ile başlayan ilişkileri sayesinde yazdıklarını paylaşır. 53 yılında Gazi Ü. Edebiyat Bölümüne girer ve ilk kitabı "Çilli"yi 55'de Sivas'ta görev yaptığı yıllarda kaleme alır.

YILANLARIN ÖCÜ

BAYKURT'un Konya öğretmenlik döneminde ve askerlik yıllarında olgunlaştırdığı unutulmaz bir başyapıt niteliğinde olan romanı Yılanların Öcü, 1958'de Cumhuriyet Gazetesinin açtığı Yunus Nadi yarışmasında birinci gelir, Gazete ve kendisi soruşturma geçirir, akabinde Cumhuriyet'te yazmaya başlar. BAYKURT ve romanı için Temmuz 58'de şöyle demiştir Yaşar Kemal;

"Kara Bayram, İrazca Ana, Hacı Ali, Hısımlar... Kara Bayram yılğınımı ama İrazca Ana dimdik. Evinin önüne ev yapılmaması için bayrağını açıyor. Bu roman, küçük olayların, gündelik hayatın içinden elle tutulurcasına roman kahramanları çıkarmıştır. Fakir bu romanda gönlünce köy, gönlünce insanlar, gönlünce bir dünya yaratıyor. Fakir BAYKURT'un ustalığı burada işte"

Ülkemizin fikir dünyasına önemli katkıları olmuş kişilerin Fakir BAYKURT hakkındaki yorumları ile sürdürüyoruz yazımızı;

HASAN ALİ YÜCEL; (*)

"Türk edebiyatına Köy ve Köylü Yakup Kadri ve Refik Halit ile girmişti. İkisi de şehirliler. Fakir'e kadar Türk köylüsü, kendi dili ile köyü anlatamamış, kendi dili ile köyü yazamamıştır. İşte yıllar sonra Türk Köyünü bize benim "Fakirim" veriyor. O ödülü aldığı anda sanırım Fakir benim kadar duygulanmamıştır. Başta ben fakir olmak üzere ciğergahımıza

Ama yorulmadım

Hiçbir zaman

O yoksul sevgili gibi

Dağ başlarında

Karda kalmış,

Darda kalmış yolcu için

Yazmaktan.

Vermeyin insana izin

Kanması ve susması için

Kitleyi bilinçlendirin

Bizlerin ellerindedir

Gelecek ışıklı günler

FAKİR BAYKURT

sokulan ve **yüreğimizi sokan yılanlardan öç alan bir evlat çıkar** da baba bahtiyar olmaz mı? Ah, demek gözümüz açık gitmeyeceğiz.” ...1958

VEDAT GÜNYOL;

“Fakir öykülerinde ve romanlarında toplumun en ağır işçilerini; üretim işlerini yapan insanların(yani köylülerin) bilinç üstü, bilinçaltındaki isteklerini tepkilerini, belli başlı çelişkilerini dile getirmektedir, tabii, sanatın gereklerini adamakıllı göz önünde tutarak. O aynı zamanda emekçilerin yandaşı olarak **TÖS'te (Türkiye Öğretmenler Sendikası, 1965'te kuruldu, dernek oluşumundan doğan sendikanın ilk başkanlığını yaptı Fakir BAYKURT, tüm ülkeyi köy köy gezerek, ülkenin değerli öğretmenleriyle omuz omuza, daha iyi bir eğitim, daha iyi bir Türkiye için çalıştı, ilçelerde köylerde öğretmenlerin sorunlarıyla ilgilendi, öğrencilere konferanslar verdi, bu mücadelede birçok soruşturma geçirdi, yılmadı...)** eylemci kişiliğini ön plana alıp yoğun çalışmalar içine girdi...” 1997

AZİZ NESİN;

“Fakir BAYKURT'un romanlarının konusunu **kırsal bölge insanlarından, onların ezilmişliğinden, sömürülmesinden ve başkaldırısından almış olması çok doğaldı. En iyi tanıdığı, bildiği, içinden yetiştiği ve içinde yaşadığı bölgenin, ortamın insanlarını anlatıyordu. Fakir BAYKURT'un yazın çalışmalarını incelerken, onun çağının salt tanığı olmakla kalmayıp, tanık olduklarına yorum getirdiğini, böylece okurlarını bir toplumsal değişime özendirme çabası güttüğü görülecektir. Bu çabaların salt yazar değil, toplumun durumundan kendini sorumlu duyumsayan bir aydın olarak da toplumsal etkinliklerle sürdürülmüştür. (TÖS çalışmaları vs.) ...**” 1989

ŞÜKRAN KURDAKUL;

“Fakir BAYKURT'un tüm romanlarında **“köylü yaşayışını halkçı ve devrimci açıdan yansıtmaya”** amacı egemendir. Aykırı toplum güçlerini temsil eden iki köy ağası ile dünyayı değiştireceğine inanan öğretmenin savaşımlarını işlendiği **Onuncu Köy'de** kırsal kesimdeki farklılaşma vurgulanıyor. **Amerikan Sargısı'nda** Ankara yöresinde bir köyde uygulanmak istenen, kapitalizmin nasıl insan yaşamını etkilediğini çarpıcı biçimde anlatıldığı olağanüstü bir durum sergilenmektedir. **Tırpan'da** bir kadının ezilmişliğini, **Yılanların Öcü, İrazcanın Dirliği ve Kara Ahmet Destanı** olarak bilinen **İrazca Üçlüsü'nde** köylü, kentli ve ezilmiş insanların ardı sıra gelen kuşaklarda verdikleri mücadele anlatılmaktadır...” 1989

TALİP APAYDIN;

“O, halktan getirdiği köklü insan kişiliğini, sonradan öğrendikleriyle yoğurup pişirmiş, büyük halk aydınlarına özgü yalın bir aydınlığa ulaşmıştır. Her görüşü **her davranışı halk kokar, halktan yanalık taşır.** Halkı yazar, halkı konuşur. Yurt sorunlarını, çözüm yollarını şaşmaz bir duyarlıkla, en devrimci, mücadeleciler ve karşı gelinmez bir mantıkla sindire sindire anlattığını görmüşümdür. 1969 TÖS Genel Kurulu'nu Kayseri'de yapacaktık. 800 öğretmen toplanmıştı, ama akşamüstü olayların önü kesilmedi. “gomünist öğretmenler camilere saldırdı” diyerek, bizim yoksulluktan, karanlıktan kurtulsunlar diye yüreğimizi verdiğimiz halkı üstümüze saldırtıp, kıs kıs gülüyorlar, belki de neşeleniyorlardı. Kimler? Bilmeyen var mı onları?...” 1975

Şiirlerini Uzun Yol adlı bir kitapta toplayan, **“Büyük Öğretmen Boykotu'nu** düzenlediği 69 yılında TÖS başkanlığı sırasında eğitim camiasına, kaleme aldığı 30'u aşkın yapıtıyla tüm kuşaklara, Akçaköy'de yaptırdığı **Elif Nine Kitaplığı'yla** köylülerine her zaman örnek olmuş, aydın, ilerici, yurtsever, devrimci ve en başta bir **“Öğretmen”** kimliğiyle bizleri aydınlatmayı sürdüren, Fakir BAYKURT'u 11 Ekim 1999'da yitirdik. O'nun eserlerinde anlatılan tüm ezilenlerin, köylülerin ve emeğinin izinden gidenlerin mücadelesine olan saygımızla kendisini bir kez daha burada anıyor ve yazımıza büyük Usta'nın kendi cümleleriyle son veriyoruz;

“Yoksul bir köy çocuğu olarak çıktım yola. Dikenlerin arasında yürüyüp geldim. İşçilerin köylülerin arkadaşı, dostu oldum. Ağır koşullar altında bükülmedim. Bir elim yağda, bir elim balda olmadım. İstemedim bunu. Özgür olmayı istedim sadece. Olamadım ne yazık. Başımdaya yumruk, arımdan polis eksik olmadı. Gene de yılmadım. Öldürücü zorlukların altına itildiğim zaman bile dostlarım eksilmedi. Köylülerim elini elimden çekmedi. Ve elbet barıştır, demokrasidir benim yolum, Dileğim sağlıklı çevre içinde toplu yaşamaktır. Bütün herkesler caysa, çekilse de umudum sosyalizmdir. Gücüm yettikçe, kalemim yazdıka okurlarımı bu ışıklı yola çağıracağım. Bu amaçla sürekli okuyup öğrenmeye çağıracağım onları.”

Kaynakça;

Anadolu Aydınlanmacısı Fakir BAYKURT / Feridun Andaç / Evrensel Basım Yayın 2000

Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü / Behçet Necatigil 1999

Amerikan Sargısı / Fakir BAYKURT / Remzi Kitabevi 1993

Öz Yaşam Öyküsü / Fakir Baykurt / Remzi Kitabevi